

Resultaten van de GLB-pilot

Naar een puntensysteem voor de eco-regeling

**Met prestatiegericht maatwerk
meer vergroening: bouwstenen
voor een verbeterde eco-regeling.**

De samenleving stelt steeds hogere eisen aan het produceren van voedsel met respect voor mens, dier en milieu, en aan de kwaliteit van het landelijk gebied. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) bevat financiële prikkels voor grondgebruikers die werken aan vergroening van hun bedrijfsvoering. Sinds 2023 behoort daartoe ook de zogeheten eco-regeling, een keuzemenu van vergroeningsactiviteiten – zie bijgaand kader.

In een driejarige pilot is verkend of de eco-regeling zo kan worden ingevuld dat agrariërs – nog sterker dan nu – de acti-

viteiten kiezen die passen bij hun bedrijf, vergezeld van sterke prestatieprikkels voor verduurzaming van de landbouw.

meer vergroening en meer draagvlak

Doel: meer vergroening en meer draagvlak. De pilot is een samenwerking van drie agrarische collectieven (Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land en Dijken, BoerenNatuur Flevoland, BoerenNatuur Groningen West) en twee landelijke organisaties (BoerenNatuur en LTO Nederland). Hij is gefinancierd door de EU en het ministerie van LNV.

In een driejarige pilot is verkend of de eco-regeling zo kan worden ingevuld dat agrariërs – nog sterker dan nu – de acti-

Hoe werkt de eco-regeling?

Anno 2024 bestaat de eco-regeling uit 25 keuzeactiviteiten waaruit de grondgebruiker de op zijn bedrijf best passende keuze kan maken. Aan elke activiteit is een puntenscore en een waarde (in euro's) gekoppeld. De punten zijn gekoppeld aan de bijdrage van de activiteit aan klimaat, bodem, water, landschap en biodiversiteit. De waarde is gekoppeld aan de kosten van de activiteit. Behaalt de agrariër voldoende punten en waarde, dan komt hij in aanmerking voor uitbetaling van de eco-premie. De uitbetaling vindt plaats op drie prestatieniveaus: brons, zilver en goud. Anders dan bij de regeling voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) kan elke agrariër gebruik maken van de eco-regeling, mits hij voldoet aan een aantal basisvoorwaarden (conditionaliteiten; zie onderstaande figuur).

De drie 'vergroeningslagen' van het GLB per 2023: conditionaliteiten, eco-regeling en agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). Bron: Ministerie van LNV.

We hebben ons gericht op het creëren van meerwaarde

Waarom een pilot?

De pilot bouwt voort op ideeën over een puntensysteem voor de eco-regeling die in een eerdere ronde GLB-pilots waren ontwikkeld. De bedoeling was om deze ideeën samen te voegen en door te ontwikkelen. Bij de start van de pilot (naar jaar 2021) was het ministerie van LNV echter al een eind op streek met de opzet van de officiële eco-regeling: er was al een blauwdruk van een keuzemenu en een puntensysteem met punten en waarden per eco-activiteit. Daarbij was ook een deel van de eerdere pilotideeën meegenomen. In de pilot zijn we daarom niet opnieuw begonnen met het uitdenken van een puntensysteem, maar hebben we ons gericht op het creëren van meerwaarde door het ontwikkelen en testen van nieuwe elementen voor de officiële regeling die per 1 januari 2023 van start ging.

Die meerwaarde hebben we vooral gezocht in:

- een toename van de mogelijkheden voor maatwerk: een uitgebreider keuzemenu en een sterkere regionale component bij het toekennen van punten en waarde (afhankelijk van de regionale vergroeningsopgaven);
- sterkere prestatieprikkels, onder meer door – anders dan bij de officiële regeling – de beloning aan de puntenscore te koppelen en niet aan de waarde van de gekozen activiteiten. Hierop komen we straks terug.

Omdat we onze aanpak in de praktijk wilden testen, was het wel nodig om een alternatieve regeling te ontwerpen. Daarmee richtten we ons op aanpassingen van de regeling op de middellange termijn: een deel zal wellicht vanaf 2025 kunnen worden toegepast, een deel pas na afloop van de huidige GLB-periode (na 2027). Tijdens de looptijd van de pilot hebben we regelmatig overlegd met LNV en RVO om ervoor te zorgen dat de resultaten bruikbaar zijn bij de doorontwikkeling van de eco-regeling.

Wat hebben we gedaan?

Zoals gezegd hebben we een eigen regeling ontwikkeld met een eigen keuzemenu en puntensysteem. Net als RVO hebben we daarbij een rekentool ontwikkeld waarin agrariërs hun percelen kunnen aanklikken en daarop de activiteiten van hun keuze kunnen toepassen. Een dashboard laat vervolgens zien hoe het bedrijf scoort op de vijf Europese vergroeningsthema's (klimaat, bodem, water, landschap en biodiversiteit) en of er al voldoende punten en waarde zijn verzameld om voor beloning in aanmerking te komen.

Met deze bagage op zak zijn tien adviseurs op pad gegaan langs ruim 80 bedrijven om het systeem (virtueel, aan de keukentafel) te testen. De testbedrijven vormden een representatieve afspiegeling van de grondgebonden bedrijfstakken. De grondgebruikers hebben met de adviseur de activiteiten gekozen die op hun bedrijf passen en deze ingevoerd in de rekentool. Ook hebben zij een uitgebreide vragenlijst ingevuld met hun beoordeling van menu, puntentoekenning en rekentool.

Daarnaast zijn acht bedrijven bereid gevonden om als demonstratiebedrijf een aantal activiteiten in praktijk te brengen. Het ging daarbij vooral om activiteiten waarvan we niet zeker wisten of ze uitvoerbaar en controleerbaar waren.

Breed menu wordt gewaardeerd

Het activiteitenmenu dat we hebben ontwikkeld is – met 45 in plaats van 25 activiteiten – uitgebreider dan dat van LNV. Ook bevat het meer activiteiten op bedrijfsniveau, zoals verminderen van de kunstmestgift en verhogen van de gewasdiversiteit. Het brede menu blijkt te worden gewaardeerd: de helft van de twintig nieuwe activiteiten is door de testbedrijven veel gekozen. Een groot deel daarvan is goed

De sector intensiever betrekken bij de doorontwikkeling van de regeling

toepasbaar en controleerbaar en is daarmee in principe geschikt voor de eco-regeling. Twee daarvan (mechanische onkruidbestrijding en ecologisch slootschonen) staan al op de nominatie om in 2025 te worden toegevoegd. Veel gekozen nieuwe activiteiten zijn daarnaast: chemievrij grasland, niet-kerende grondbewerking, gebruik van ruige mest en compost, minder eiwit voeren, verlengde weidegang, beperking van de kunstmestgift en moerassige elementen (oevers, poelen, riet) als niet-productieve oppervlakte. Op de demobedrijven bleek dat al deze activiteiten goed uitvoerbaar zijn. Wel zijn er bij enkele activiteiten (bijv. niet-kerende grondbewerking, chemievrij grasland) vraagtekens bij de controleerbaarheid.

Meer prestatieprikkels en regionale accenten compliceren de regeling niet

Het keuzemenu en puntensysteem van de pilot bevatten meer prestatieprikkels dan de LNV-regeling:

- Veel activiteiten kennen meerdere prestatieniveaus (hoe beter de prestatie, hoe meer punten).
- De beloning is gebaseerd op de puntenscore (maatschappelijke waardering) en niet op de kosten van de activiteiten.
- De puntentoekenning is sterker geregionaliseerd: hoe urgenter de gebiedsopgave (bijv. verminderen CO₂-emissie in veengebieden, verbeteren bodemkwaliteit in kleigebieden), hoe hoger het aantal punten.
- Op bedrijfsniveau kunnen bonuspunten worden verdiend voor elkaar versterkende activiteiten en voor aaneengeslotenheid van activiteiten (daar waar dat meerwaarde oplevert). Dit onderdeel was overigens niet in de test betrokken.

Bedoeling van de extra prestatieprikkels is dat de maatschappelijke doelen sneller worden bereikt.

De testbedrijven vinden de extra sturingselementen waardevol of op zijn minst goed uitlegbaar. Mits voorzien van een goede toelichting op nut en noodzaak compliceren ze de regeling niet: ze zitten immers 'onder de motorkap' van het puntensysteem. Uitbreiding van het aantal activiteiten en sturingselementen staat of valt met de gebruiksvriendelijkheid van het systeem en dus met de kwaliteit van de rekentool.

Bedoeling van de extra prestatieprikkels is dat de maatschappelijke doelen sneller worden bereikt

Bruikbaarheid van de resultaten

Een eco-regeling voorzien van een puntensysteem biedt de agrariër ruimte om zijn eigen 'groene profiel' te bepalen en biedt de overheid 'groene sturingsmogelijkheden' om gewenste keuzen te stimuleren. De regeling die de pilot heeft ontworpen kan beide elementen verder versterken en wordt door de testbedrijven gewaardeerd. Hoewel de eco-regeling het afgelopen jaar veel stof heeft doen opwaaien, hebben we ervaren dat er binnen de sector bereidheid is om mee te denken over de doorontwikkeling van de regeling. Belangrijke randvoorwaarden daarvoor zijn 'gedeeld eigenaarschap' en wederzijds vertrouwen door de ideeën van de sector een serieuze plek te geven.

Verder lezen?

Op de website <https://www.puntensysteemecoregeling.nl> vindt u de uitgebreide eindrapportage (met apart te downloaden bijlagen). Hierin vindt u alle detailinformatie over de pilot.

Foto's: Mark Schuurman, Aequator Groen + Ruimte, Paul Terwan.

Rekentool moet gebruiksvriendelijker

Net als de rekentool van RVO blijkt ook de tool van de pilot voor verbetering vatbaar. De geo-component (de percelen kunnen op kaart worden aangeklikt) wordt gewaardeerd, maar het gebruiksgemak moet beter. De pilot komt tot de volgende 'ontwerpensen':

- De rekentool moet in beginsel door de grondgebruiker zelf (zonder hulp van een adviseur) kunnen worden ingevuld.
- Op basis van bedrijfsprofiel en grondsoort kan de tool alvast suggesties doen voor passende vergroeningsactiviteiten in samenhang met de voor het bedrijf relevante conditionaliteiten en ANLb-maatregelen (zie de figuur op pag. 1).
- De tool moet een informatiefunctie bevatten met heldere voorlichting over nut en definitie van activiteiten, doorklikmogelijkheden naar online informatie etc.
- Daarnaast zou het mooi zijn als de gegevens in de rekentool ook kunnen worden ingezet om het bedrijfsmanagement te verbeteren. Bijvoorbeeld voor het opstellen van bedrijfsplannen die een rol kunnen spelen bij de toegang tot andere (publieke en private) geldstromen voor verduurzaming.

boerenatuur

boerenatuur
Flevoland

boerenatuur
Groningen West

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandsontwikkeling Europa
investert in zijn platteland